

De toekomst van de specialistenopleiding dento-maxillaire orthopedie

A.M. Kuijpers-Jagtman, orthodontist

Trefwoorden: Orthodontie – Specialistenopleiding

Adres: Mevr. Prof. Dr. A.M. Kuijpers-Jagtman, Orthodontie, KUN, postbus 9101, 6500 HB Nijmegen.

1 Orthodontie 40 jaar een specialisme

In 1948 werd door het hoofdbestuur van de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde een commissie ingesteld 'tot bestudering en regeling van de specialismen in de tandheelkunde'. De orthodontische subcommissie bestaande uit Broekman, Bijlstra, Edel, Koenen en Sindram bracht in 1949 rapport uit, waarin positief geadviseerd werd ten aanzien van een specialisme orthodontie. Op 27 september 1952 aanvaardde de Algemene Vergadering met grote meerderheid van stemmen de voorstellen van het hoofdbestuur inzake de specialismen en de specialistenregistratie, naar aanleiding waarvan artikel 51 van het Huishoudelijk Reglement werd gewijzigd. Formeel werd op 31 januari 1953 de orthodontie als tandheelkundig specialisme erkend. Op 16 november 1953 werden de eerste vijftien collegae in het specialistenregister ingeschreven. Veertig jaar later telt het specialistenregister 274 namen.

2 Specialistenopleiding

Hoewel het specialisme orthodontie reeds erkend was en de eerste tandartsen als specialist waren ingeschreven, moest de opleiding nog gestalte krijgen. Aanvankelijk werd anderhalf jaar universitaire opleiding en zes maanden werkzaamheid als algemeen-practicus vereist. Daarna werd de opleidingsduur op drie jaar gesteld en verviel de eis van algemene tandheelkundige ervaring. In het midden van de jaren zestig werd de opleidingsduur tot vier jaar uitgebreid, voltijds aan een erkende universitaire opleidingsinrichting te volgen. Dankzij zij een continu proces van aanpassing en verandering loopt de inhoud van het programma in de pas met de nieuwste inzichten. Vanuit Nederland werden ook stappen ondernomen om te komen tot een harmonisatie van de inhoud van opleidingsprogramma's voor specialisten orthodontie in Europa. Het 'Erasmus-programma', waarin duidelijk de structuur van de Nederlandse specialistenopleiding is terug te vinden, is het resultaat van dit initiatief.¹

In Europees verband lijkt afgestevend te worden op een opleidingsduur van drie jaar. Een nadeel hiervan is dat de voor de orthodontie zo essentiële longitudinale as-

pecten van groei en behandeling daarmee in de knel komen. Immers de periode waarover de patiëntenbehandeling zich uitstrekt, wordt zo kort dat het voor een specialist in opleiding (=SIO) bijna onmogelijk wordt een behandeling van begin tot einde uit te voeren. Daarnaast heeft een kortere opleidingsduur consequenties voor de onderwijskundige en wetenschappelijke vorming van de SIO. Met het oog op de toekomst van de specialistenopleiding moet het gevaar hiervan niet onderschat worden. De opleiding zal immers ook toekomstige docenten moeten voortbrengen.

3 Opleidingsplaatsen

Ondanks het feit dat er een groot tekort aan orthodontisten bestond en nog steeds bestaat werd in het kielzog van de opheffing van de studierichtingen Tandheelkunde in Utrecht en Groningen en de fusie in Amsterdam ook het aantal specialistenopleidingen gereduceerd. Alleen in Amsterdam en Nijmegen bleef de opleiding behouden. Het aantal opleidingsplaatsen nam tien jaar geleden af van ongeveer veertig tot achttien thans. Het gaat hierbij om het aantal opleidingsplaatsen dat het ministerie van WVC bereid is te financieren. Leidraad voor de bepaling van het aantal zou moeten zijn hoeveel plaatsen noodzakelijk zijn om een optimale orthodontische zorgverlening te garanderen. Er zijn echter op dit moment geen gegevens beschikbaar die een dergelijke bepaling van menskracht mogelijk maken. Om een debacle voor de tandheelkundige zorgverlening te voorkomen, is een scenariostudie op het gebied van de orthodontie dringend geboden.

De verwachting is dat een aantal van achttien opleidingsplaatsen te laag is. Mocht het noodzakelijk zijn het aantal opleidingsplaatsen uit te breiden dan moet eerder gedacht worden aan de start van een derde opleiding dan het uitbreiden van de capaciteit van de twee bestaande opleidingen.

4 Docenten

Voor de instandhouding van een specialistenopleiding is naast materiële en financiële middelen de aanwezigheid van gekwalificeerde en gemotiveerde docenten een voorwaarde. De sluiting van subfaculteiten

en de voortdurende onzekere financiële situatie van de overgebleven opleidingen heeft tot een dramatisch verlies van academisch orthodontisch potentieel geleid. Op dit moment zijn in Nederland vier fulltimers en 21 part-timers universitair werkzaam op het gebied van de orthodontie. Geschat wordt dat de zorg voor patiënten met craniofaciale afwijkingen 2,5 fte in beslag neemt. Dit betekent dat een equivalent van 8,0 orthodontisten verantwoordelijk is voor de wetenschappelijke basis van het vakgebied, de klinische orthodontie, het onderwijs aan studenten tandheelkunde, de opleiding van specialisten, het postacademiaal onderwijs in de orthodontie aan tandartsen en specialisten, voor academische patiëntenzorg, voor wetenschappelijk onderzoek en voor profilering van het vakgebied in binnen- en buitenland.²

De belangstelling voor een universitaire loopbaan zal al tijdens de opleiding gewekt moeten worden. Dit impliceert dat er voldoende tijd en aandacht voor onderwijs en research moet worden vrijgemaakt. Een en ander is helaas strijdig met het Europese streven om de opleidingsduur drie jaar te maken. Nu het AIO-schap aan de universiteiten aardig is ingeburgerd, kan voor geïnteresseerden misschien gedacht worden aan een gecombineerde onderzoekers/specialistenopleiding van twee jaar AIO-schap plus vier jaar specialisatie of drie jaar AIO-schap plus drie jaar specialisatie. Dit kan echter alleen gerealiseerd worden als de onderzoekersopleiding de mogelijkheid krijgt van een flexibele opleidingsduur, aangezien de duur van die opleiding op dit moment wettelijk nog op vier jaar is vastgesteld.

Veertig jaar na de erkenning van het specialisme gaat het de specialistenopleidingen niet voor de wind met betrekking tot financiële middelen en stafcapaciteit. Voor de geschetste problematiek zal een oplossing gevonden moeten worden. Immers het voortbestaan van de opleiding en daarmee van het specialisme dento-maxillaire orthopedie hangt ervan af.

Literatuur

¹ VAN DER LINDEN FPGM, BOLENDER C. CA-NUT JA, et al. Three years post-graduate program in orthodontics. Final report Erasmus Project. Ned Tijdschr Tandheelkd 1992; 99: 253-8.

² KUIJPERS-JAGTMAN AM. Het gezicht belicht. Inaugurale rede. Nijmegen: Quickprint, 1993.